

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2005 vp

Lakialoite laiksi eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä kesäkuuta 2005 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi lakialoitteen laiksi eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (LA 69/2005 vp — Valto Koski /sd ym.).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen ja ylitarkastaja Carita Wuorenjuuri, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Raili Hartikka, työministeriö
- osastopäällikkö Anne Neimala ja etuuspäällikkö Marjukka Turunen, Kansaneläkelaitos.

LAKIALOITE

Lakialoitteessa ehdotetaan eräiden pitkäaikaisesti työttömänä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain (39/2005) 1 §:n muuttamista tuen myöntämisedellytysten tulkinnasta lain toimeenpanossa aiheutuneiden ongelmatilanteiden korjaamiseksi.

Eduskunta on 24 päivänä marraskuuta 2004 hyväksynyt lain eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta. Laki on tullut voimaan 1 päivänä toukokuuta 2005. Lain toimeenpanotehtävästä huolehtii Kansaneläkelaitos. Lain toimeenpanon yhteydessä on nousut esiin joitakin tilanteita, jotka ovat johtaneet eläketuen hakijan kannalta kohtuuttomasti etuuden epäämiseen. Toimeenpanossa esiintyneet ongelmatilanteet ovat johtuneet erityisesti lain 1 §:ssä säädettyjen eläketuen myöntämisedellytysten tulkinnasta.

Lain 1 §:n 1 momenttia ehdotetaan selkeytetäväksi siten, että 2 500 päivän kertymään voi-

daan laskea myös sellaiset päivät, jolloin henkilö ei ole työttömyysturvalain 7 luvun 2 §:n 1, 3, 4, 7 ja 8 kohdassa mainittujen rajoitusten vuoksi tosiasiallisesti saanut työttömyysetuutta, vaikka on ollut työttömyysetuuteen oikeutettu. Samoin säännöksessä todettaisiin vielä nimenomaisesti, että 1 momentin mukaisiin kertymiin voidaan laskea myös päivät, jolloin työttömänä olleelle on maksettu työkyvyttömyyden perusteella sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa. Lisäksi pykälän uusi muotoilu merkitsee, että myös ne henkilöt, jotka ovat olleet työvoimapolitiisessa koulutuksessa tai muussa työvoimapolitiisessa toimenpiteessä, tulevat eläketuen piiriin.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lakia sovellettaisiin kuitenkin 1 päivästä toukokuuta 2005 alkaen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt lakialoitteessa tarkoitettuja pitkäaikaistyöttömien eläketuen toimeenpanossa esiintyneitä soveltamisongelmia aiemmassa lausunnossaan (StVL 9/2005 vp), jonka valiokunta antoi pyydettyään ministeriöltä selvityksen lain toimeenpanosta. Valiokunta käsitteli lausunnossaan sen tietoon saatettuja lain toimeenpanossa esiin tulleita ongelmatilanteita, jotka ovat johtaneet eläketuen hakijan kannalta kohtuuttomasti etuuden epäämiseen. Tällaisia tilanteita on syntynyt erityisesti sen johdosta, ettei eläketukeen oikeuttaviksi päiviksi ole lain sanamuodon tiukan tulkinnan perusteella luettu päiviä, jolloin henkilölle on maksettu sairauspäivärahaa, eikä myöskään päiviä, jolloin työmarkkinatukeen oikeutetulle henkilölle ei tosiasiallisesti ole työmarkkinatukea maksettu, esimerkiksi puolison tuloihin kohdistuneen tarveharkinnan vuoksi. Valiokunta ei pitänyt tällaisia rajoituksia lain tarkoitusta vastaavina.

Valiokunta kiinnitti lausunnossaan lisäksi huomiota siihen, ettei eläketukeen oikeuttavan 2 500 päivän täyttymistä laskettaessa oteta huomioon päiviä, jolloin henkilö on osallistunut työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen. Valiokunnan näkemyksen mukaan tältä osin oli selvítettävä mahdolliset lainmuutostarpeet. Valiokunta piti lausunnossaan välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa tiiviisti lain toimeenpanoa ja ryhtyy toimenpiteisiin, jos lain tarkoitus jää Kansaneläkelaitoksen tai muutoksenhakuelinten ratkaisukäytännössä toteutumatta. Valiokunnan käsittelyyn nyt ottamassa lakialoitteessa ehdotetaan lain muuttamista juuri valiokunnan lausunnossa tarkoitetuilta osin.

Valiokunnan näkemyksen mukaan pitkäaikaistyöttömien eläketukea koskevan lain pikainen muuttaminen sen voimaantulon jälkeen on tarkoituksenmukaista lain toimeenpanon joutuisuuden varmistamiseksi ja tuen hakijoiden kannalta ratkaisuja tarpeettomasti pitkittävien muutoksenhakuprosessien välttämiseksi. Valiokunta katsookin asianmukaiseksi selkeyttää lakialoit-

teessa esitetyin tavoin lain 1 §:ssä säädettyjä tuen myöntämisedellytyksiä, jotta tulkintaongelmat vähentyisivät lain toimeenpanossa.

Valiokunta ehdottaa lakialoitteessa ehdotettua lisäksi lain 21 §:n 2 momentin muuttamista, jotta aloitteessa tarkoitettuja tai niihin rinnastuvia kohtuuttomia ratkaisuja voitaisiin toimeenpanossa välttää. Kun työvoimatoimiston hakijasta antama lausunto ei ole Kansaneläkelaitosta sitova, jää Kansaneläkelaitokselle harkintavaltaa muun muassa silloin, kun hakijan tilanne juuri 31.12.2004 voisi johtaa kohtuuttomasti etuuden epäämiseen. Tällainen tilanne saattaisi syntyä esimerkiksi henkilölle, joka on 31.12.2004 osallistunut työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen jääden kuitenkin työttömäksi. Tällainen henkilö kärsisi aktiivisuudestaan esimerkiksi suhteessa työstä kieltäyneeseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu lainmuutos lisäisi eläketuen kustannuksia yhteensä 8 miljoonalla eurolla, josta työeläkejärjestelmän osuus on 0,7 miljoonaa euroa. Kun eläketuen maksaminen vähentäisi työmarkkinatukimenoja 4,7 miljoonalla eurolla ja yleisen asumistuen menoja 1,3 miljoonalla eurolla, aiheutuu lainmuutoksesta valtion nettomenoihin lisäystä 1,3 miljoonaa euroa.

Valiokunta toteaa lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin osalta, ettei momentissa enää edellytetä etuuden maksua työttömyyden perusteella, jolloin muun muassa työvoimapolitiittisen toimenpiteen ajalta kertyneet päivät otetaan 2 500 tai 2 000 päivän laskennassa huomioon. Sen sijaan työssä käyvien henkilöiden yhdistelmätuki ja matka-avustus jäävät kertymän ulkopuolelle. Valiokunta toteaa vielä, että momenttiin lisätyssä virkkeessä mainittu 2 500 päivän kertymä koskee sekä työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa että työmarkkinatukea.

Voimaantulosäännöksen mukaan lakia sovelletaan 1 päivästä toukokuuta alkaen. Kansaneläkelaitos oikaisee viran puolesta niiden henkilöiden eläkepäätökset, jotka tulevat lainmuutoksessa oikeutetuiksi eläketukeen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakialoitteeseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset:

Laki

eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain 1 ja 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta 28 päivänä tammi-kuuta 2005 annetun lain (39/2005) 1 §:n 1 ja 2 momentti *sekä 21 §:n 2 momentti* seuraavasti:

1 §
Oikeus eläketukeen
(Kuten LA)

21 § (*Uusi*)

Toimeenpano ja tiedonsaantioikeus

—————
Kansaneläkelaitoksen tai työeläkelaitoksen
pyynnöstä työvoimatoimisto antaa maksutta

(*poist.*) lausunnon siitä, onko 1 §:ssä tarkoitettu henkilö julkisesta työvoimapalveluista annetussa laissa tarkoitettu pitkäaikaistyötön. Työvoimatoimiston lausunnon toimittamisesta ja lausuntoon merkittävistä seikoista voidaan säätää työministeriön asetuksella.

—————
Voimaantulosäännös
(Kuten LA)

StVM 10/2005 vp — LA 69/2005 vp

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Paula Risikko /kok
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Arto Seppälä /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Osmo Soininvaara /vihr
	Marjaana Koskinen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Pehr Löf /r	Raija Vahasalo /kok
	Aila Paloniemi /kesk	Erkki Virtanen /vas
	Leena Rauhala /kd	Tuula Väättäin /sd.
	Juha Rehula /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.